

چارچوب مفهومی برای

اندازه‌گیری تاب‌آوری کسب‌وکارها

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آذر ۱۴۰۲

منبع: سازمان بین‌المللی کار ILO

از طریق پست الکترونیکی زیر می‌توانید پیشنهادها و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

researchcenter@tccim.ir

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

مقدمه

تاب‌آوری کسب‌وکارها به‌عنوان یکی از ویژگی‌های حیاتی کسب‌وکارها طی دوره‌هایی که شوک‌های غیرقابل انتظار رخ می‌دهد، بسیار حائز اهمیت است. به‌طور مثال شیوع همه‌گیری کرونا که همراه با یک شوک اقتصادی شدید و گسترده برای کسب‌وکارها بود، ضرورت ایجاد تغییراتی برای ادامه فعالیت کسب‌وکارها، به‌ویژه برای استارت‌آپ‌ها و بنگاه‌های کوچکتر که با منابع محدود فعالیت می‌کنند را برجسته نمود.

در این مطالعه به اندازه‌گیری تاب‌آوری کسب‌وکارها به‌عنوان یک ابزار سازمان‌یافته پرداخته شده‌است تا مفهوم روشنی از این شاخص به سیاست‌گذاران در سطح جهان معرفی نماید. شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار^۱ پیشنهاد شده در این گزارش، نتیجه تلاشی برای ایجاد معیار جامعی از تاب‌آوری است که برای آگاهی از تصمیم‌گیری‌ها و مداخلات حائز اهمیت است.

این گزارش فرآیند دقیقی از ایجاد شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار از شناسایی مؤلفه‌های آن و چالش‌های جمع‌آوری داده‌ها، تا استفاده از روش‌های مختلف برای ساخت یک شاخص ترکیبی را دربر می‌گیرد. این شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار، به جای نتیجه، ظرفیت تاب‌آوری را نشان می‌دهد و باعث می‌شود که این مطالعه سنگ بنای ضروری برای تحقیقات آینده باشد.

یافته‌های این گزارش نشان می‌دهد که موقعیت نسبی کشورها در زمینه محیط سیاست‌گذاری، محیط کسب‌وکار و ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی چگونه بر شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار، اثرگذار است. نتایج این تحقیق به دولت‌ها، سازمان‌های کارگری و کارفرمایی در جهت توسعه سیاست‌هایشان برای بهبود ظرفیت انعطاف‌پذیری کسب‌وکارها، به‌ویژه در حوزه‌های مهم مالی و فناوری کمک خواهد کرد.

وجود برخی از محدودیت‌های خاص از جمله اتکا بر داده‌های ثانویه و مشکلات مربوط به دریافت ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی شرکت‌ها، به‌طور قابل‌توجهی بر انعطاف‌پذیری کسب‌وکارها تأثیرگذار است. لازم است این محدودیت‌ها نه به‌عنوان کاستی‌های این مطالعه، بلکه به‌عنوان فرصتی برای تحقیقات آینده در جهت توجه ویژه به این جنبه‌های مهم در نظر گرفته شود. این مطالعه یکی از گام‌های اولیه برای درک، اندازه‌گیری و افزایش انعطاف‌پذیری کسب‌وکارها در یک چشم‌انداز جهانی است که به‌طور فزاینده‌ای در معرض شوک‌ها و تلاطم‌ها قرار دارند.

وقوع شوک‌های اقتصادی از جمله شوک پاندمی کرونا طی سال‌های اخیر، لزوم درک متغیرهای کلیدی موثر بر ادامه فعالیت بنگاه‌ها و تاب‌آوری کسب‌وکارها را در جهت جلوگیری از وارد آمدن زیان‌های مستمر، برجسته ساخت. با توجه به اینکه هیچ کشوری از چنین شوک‌ها و تلاطم‌هایی در آینده مصون نیست، تعریف و اندازه‌گیری شاخص تاب‌آوری به شیوه‌ای جامع که قابلیت تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری بر اساس شواهد موجود را فراهم کند، بسیار حائز اهمیت است.

این مطالعه به‌عنوان یکی از اولین تلاش‌ها برای توسعه شاخص تاب‌آوری کسب‌وکارها، نه تنها به دنبال ارائه ابزارهایی برای کمک به سیاست‌گذاران است، بلکه می‌تواند به‌عنوان یک سنگ‌بنای برای مطالعات آینده در این حوزه نیز در نظر گرفته شود.

ادبیات اولیه در مورد تاب‌آوری کسب‌وکارها با این فرضیه شروع شده است که بقای شرکت‌ها به‌میزان قابل توجهی به بهره‌وری آن‌ها بستگی دارد. این نظریه نشان می‌دهد که طی دوران رکود، کسب‌وکارهای کوچک و کم‌بازده از بازار خارج می‌شوند. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که بهره‌وری کمتری دارند، شانس ادامه فعالیت کمتری نسبت به رقبای کارآمدتر خود دارند. با این حال، اخیراً طی چندین مطالعه نشان داده شده است که نقص‌های بازار به‌طور نامتناسبی به شرکت‌های کارآمد نیز آسیب می‌رساند و مانع از ادامه فعالیت این شرکت‌ها می‌شود که این امر می‌تواند منجر به کاهش تعداد بنگاه‌های مولد در یک اقتصاد شود.

مطالعاتی که بر روی تاب‌آوری سازمانی برنامه‌ریزی محور متمرکزند تاکید دارند که داشتن یک برنامه رسمی برای مواجهه با بحران، تاب‌آوری را افزایش می‌دهد. در مقابل، مطالعات جدیدتر که رویکرد قابلیت محورتر دارند بر توانایی کسب‌وکارها برای سازگاری و بازسازی موفقیت‌آمیز از مشکلات تمرکز دارند، خواه اینکه کسب‌وکار برنامه رسمی و مشخصی داشته باشد یا خیر.

براساس استاندارد ISO 22316:2017، تاب‌آوری سازمانی چنین تعریف می‌شود: توانایی سازمان برای پذیرش و انطباق با تغییرات در یک محیط در حال تغییر، به‌طوری‌که سازمان بتواند به اهداف خود که ادامه فعالیت و شکوفایی است، برسد. همچنین، توانایی سازمان برای پیش‌بینی، آمادگی، پاسخگویی و انطباق با تغییرات تدریجی و اختلالات ناگهانی که از خارج از سازمان تحمیل می‌شود، ذیل تعریف تاب‌آوری می‌باشد.

این مطالعه در نظر دارد تا شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار ارائه شده توانایی کسب‌وکارها را برای انطباق با رویدادهای غیرقابل پیش‌بینی که منطبق بر ویژگی‌ها و زمینه فعالیت آن کسب‌وکار است، اندازه‌گیری کند. با این حال، برای اندازه‌گیری واقعی عملکرد تاب‌آوری، ممکن است لازم باشد عملکرد شرکت‌ها در طول زمان ثبت، بررسی و مشاهده شود که کدام یک شرکت‌ها در واقع قادر به بهبود فعالیت‌های خود بعد از رخداد وقایع غیرقابل پیش‌بینی هستند. در این گزارش فرض می‌شود کسب‌وکارهایی که ظرفیت انعطاف‌پذیری بالاتری از خود نشان می‌دهند، احتمال بیشتری برای تطبیق و حفظ عملیات تجاری خود دارند. به عبارت دیگر، ظرفیت تاب‌آوری پایین منجر به عملکرد ضعیف می‌شود (گرچه همیشه اینطور نیست).

آلدیان‌تو و همکاران (۲۰۲۱)^۲ یک چارچوب مفهومی برای ظرفیت تاب‌آوری کسب‌وکارها که براساس تأثیر قابلیت‌های فناوری و پویایی، موجودی دانش و چابکی رهبری است، ارائه کرده‌اند. طبق نتایج آن‌ها، سازمان‌ها از طریق نوآوری می‌توانند با تغییرات محیطی سازگار شوند و تأثیر تهدیدها و خطرات را کاهش دهند.

روش اندازه‌گیری تاب‌آوری

اشتغال، نقدینگی و بهره‌وری متغیرهایی هستند که در شرایط نامطلوب کسب‌وکارها، به‌شدت تحت تأثیر قرار می‌گیرند. در ادبیات پیشین، شاخص‌هایی همچون حفظ سهم بازار، عملکرد شرکت پس از رخداد غیرقابل پیش‌بینی، استهلاک محصول، آمادگی، هزینه‌های مورد انتظار بر اثر وقوع شوک، کل زیان مستقیم، میزان از دست دادن مشتری، تاخیر تحویل و درصد تامین‌کنندگانی که ظرفیت خود را به خاطر اختلال از دست داده‌اند، به‌عنوان پروکسی برای تاب‌آوری کسب‌وکارها، معرفی شده‌اند.

با این حال، هیچ کدام از این متغیرها به‌صورت مجزا به‌خوبی تاب‌آوری کسب‌وکار را نشان نمی‌دهند. طبق این گزارش تاب‌آوری کسب‌وکار، یک مفهوم پیچیده است که نمی‌توان آن را از طریق یک متغیر پروکسی محاسبه کرد. فرض بر این است که تاب‌آوری کسب‌وکار یک ویژگی پنهان است که تنها با یک متغیر قابل اندازه‌گیری نیست، بلکه ترکیبی از شاخص‌های منتخب است.

برای ساخت شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار چند شاخص و برای هر شاخص، چندین زیر شاخص متناسب تعریف خواهد شد. شاخص‌ها براساس مبانی نظری مستدلی که این اطمینان را ایجادکنند که حتما نشان‌دهنده تاب‌آوری بوده و هم داده‌های ثانویه قابل اتکا و در دسترس باشند، انتخاب شده‌اند. بنابراین شاخص تعریف شده می‌تواند به‌صورت دوره‌ای و برای مجموعه بزرگی از کشورها قابل محاسبه باشد.

در طول فرآیند انتخاب، سعی شده‌است از شاخص‌های تکراری و نامربوط که فاقد اعتبار مفهومی هستند پرهیز شود، اما در عین حال شاخص‌هایی در نظر گرفته شود تا همه ابعاد تاب‌آوری کسب‌وکار را به بهترین شکل ممکن به تصویر بکشد. شاخص‌ها از منابع با نمونه‌های مختلف و روش‌های تجمعی و تراکمی گردآوری شده‌اند. هنگام تجزیه و تحلیل شاخص امتیازات نیز اقداماتی برای جلوگیری از نتایج نامناسب انجام شده‌است. با توجه به محدودیت‌های منابع ثانویه، صحت تحلیل مفاهیم با در دسترس بودن داده‌های با کیفیت و با پوشش کافی در کشورها مرتبط است.

چارچوب این شاخص بر اساس مدل پیشنهادی توسط آلدیانو و همکاران (۲۰۲۱) توسعه داده شده‌است که پنج عامل کلیدی انعطاف‌پذیری کسب‌وکار را به شرح زیر معرفی نموده است:

- ویژگی پویایی
- ویژگی فناوری
- رهبری چابک
- ذخیره دانش
- تعادل بین یادگیری فرصت‌های جدید و توانایی‌های موجود

ویژگی‌های انعطاف‌پذیری

چارچوب پیشنهادی آلدیان‌تو، به‌عنوان پایه کلی برای انتخاب شاخص‌ها در نظر گرفته شده است. در جدول زیر پنج عامل کلیدی انعطاف‌پذیری کسب‌وکار، تشریح شده‌است.

ویژگی‌ها	توصیف‌ها
ویژگی پویایی	به توانایی کسب‌وکارها برای شکل‌دهی مجدد منابع و شایستگی‌های داخلی و خارجی برای پاسخگویی به تغییرات محیط کسب‌وکار اشاره دارد.
ویژگی فناوری	به توانایی یک شرکت برای استفاده و توسعه فناوری برای بهبود محصول، فرآیند یا مدیریت حمایت از عملکرد تجاری اشاره دارد. قابلیت‌های فناوری شامل زیرساخت‌های فناوری، منابع انسانی (شامل مهارت‌های فنی و مدیریتی) و موارد نامشهود مانند دارایی‌های دانش، مشتری‌مداری و هم‌افزایی است.
رهبری چابک	رهبری چابک برای مؤثرتر کردن سازگاری شرکت‌ها با تغییرات ضروری است. رهبری چابک «توانایی یک رهبر برای سریع‌بودن، سازگاری و انعطاف‌پذیری در واکنش به رویدادهای پیش‌بینی نشده در شرایط جدید را توصیف می‌کند».
ذخیره دانش	به دانش انباشته شده و سرمایه‌انسانی یک کسب‌وکار اشاره دارد. این عامل با نوآوری و یادگیری مرتبط است. دانش در دو طبقه: ذخیره دانش (سرمایه‌انسانی) و جریان دانش (ایجاد شده توسط شیوه‌های مدیریت منابع انسانی) دسته‌بندی می‌شود.
تعادل بین یادگیری فرصت‌های جدید و توانایی‌های موجود	این مفهوم به تعادل بین اکتشاف و بهره‌برداری اشاره دارد. اکتشاف با جستجوی فرصت‌های جدید، کشف و آزمایش مرتبط است. در حالی که بهره‌برداری عبارت است از «اصلاح و گسترش شایستگی‌ها، فناوری‌ها و پارادایم‌های موجود با بازدهی قابل پیش‌بینی».

ابعاد تاب‌آوری کسب‌وکار

شرکت مشاوره مک کینزی یک روش عملی برای اندازه‌گیری تاب‌آوری کسب‌وکار معرفی نموده که با چارچوب پیشنهادی آلدیان‌تو تطابق دارد. مطابق با جدول زیر، مک کینزی شش زیرشاخص برای تاب‌آوری کسب‌وکار معرفی کرده است.

توصیف‌ها	زیرشاخص‌ها
به تعادل کوتاه‌مدت و بلندمدت مدیریت مالی اشاره دارد. سرمایه پایدار و نقدینگی کافی شرکت‌ها را قادر می‌سازد تا کاهش‌های ناگهانی درآمد، افزایش هزینه‌ها یا نیازهای اعتباری را مدیریت کنند. لازم است کسب‌وکارها خود را در برابر کاهش دسترسی به سرمایه، بدهی یا حقوق صاحبان سهام مدیریت کنند.	زیرشاخص مالی
به ظرفیت تولیدی سازمان برای مقابله با تغییرات تقاضا، اختلالات عملیاتی بدون کاهش کیفیت و ظرفیت عملیاتی اشاره دارد. در واقع توانایی یک شرکت برای حفظ ظرفیت عملیاتی با وجود شکست تامین‌کنندگان یا توزیع‌کنندگان، بلایای طبیعی و یا رویدادهای ژئوپلیتیکی است.	زیرشاخص عملیاتی
به زیرساخت‌های قوی، مطمئن و تاب‌آور برای مدیریت تهدیدات سایبری و جلوگیری از شکست فناوری اشاره دارد. این شاخص در نظر دارد استفاده، نگهداری و پیاده‌سازی زیرساخت‌ها و راه‌حل‌های فناوری اطلاعات و دیجیتال را برای پاسخگویی به نیازهای در حال تغییر مشتری و الزامات نظارتی اندازه‌گیری کند.	زیرشاخص فناوری
به وجود نیروی کار متنوع و ماهر اشاره دارد. توانایی کسب‌وکارها برای جذب بهترین استعدادها، توسعه عادلانه استعدادها و ارتقاء مهارت یا بازآموزی مجدد کارکنان برای اجرای فرآیندهای دشوار و محیط کاری خوب را اندازه‌گیری می‌کند.	زیرشاخص سازمانی
اشاره به وجود یک مأموریت، ارزش و هدف قوی و مشترک دارد که فعالیت‌های شرکت را هدایت می‌کند و دربرگیرنده انعطاف‌پذیری در برقراری ارتباط با ذینفعان، رسیدگی به انتظارات جامعه و پاسخ به انتقادات از کسب‌وکار است.	زیرشاخص شهرت
به ظرفیت انطباق با تغییرات قابل توجه در تقاضای مشتری، چشم‌انداز رقابتی، تغییرات تکنولوژیکی و الزامات نظارتی اشاره دارد. به عبارت دیگر، مدل‌های کسب‌وکار در حال تکاملی که قادر به پاسخگویی به رخدادهای غیرقابل پیش‌بینی هستند.	زیرشاخص مدل کسب‌وکار

شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار

شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار با استفاده از داده‌های ثانویه نظرسنجی بانک جهانی از جمله شاخص پذیرش دیجیتال، شاخص انجام کسب و کار، شاخص رقابت‌پذیری جهانی، شاخص جهانی آمادگی دیجیتالی و شاخص جهانی نوآوری ساخته شده است.

یکی از بخش‌هایی که چارچوب‌های گذشته در نظر نگرفته‌اند، تأثیر عوامل سطح کلان بر تاب‌آوری کسب‌وکار است. ویژگی‌ها، ابعاد شناخته شده در سطح شرکت هستند، اما موانع محیط کسب‌وکار در کشورهای مختلف متفاوت است و از کانال‌های مختلفی بر تاب‌آوری کسب‌وکار تأثیرگذار است، مانند: کیفیت نهادها، شرایط سیاسی و اقتصاد کلان، محدودیت‌های مالی، عدم قطعیت‌ها و نوسانات. بنابراین یک شاخص محیط کسب‌وکار نیز به‌عنوان یک بُعد اضافی برای ساخت شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار، تحت عنوان «نهادها» به مدل اضافه شده است. در ابتدا ۵۶ شاخص انتخاب و در شش بُعد نهادها، سرمایه انسانی، فناوری، وضعیت مالی، نوآوری و شیوه‌های مدیریتی طبقه‌بندی شدند. در انتخاب نهایی شاخص‌ها یک تحلیل همبستگی انجام شد و با توجه به همبستگی زیاد بین شاخص‌های فناوری و نوآوری، تنها از یک بُعد «فناوری و نوآوری» استفاده شده و پس از حذف شاخص‌های بسیار همبسته نهایتاً این شاخص، به شرح جدول زیر تعریف شده است.

ابعاد	زیر بُعد	شاخص‌ها
	سیاسی	شاخص ریسک سیاسی، حقوقی، عملیاتی یا امنیتی
		شاخص کارآمدی دولت
نهادها	مقرراتی	شاخص کیفیت قانونگذاری از شاخص‌های حکمرانی در سراسر جهان
		شاخص حاکمیت قانون
		هزینه اخراج از کار
کسب و کار		سهولت شروع کسب و کار
		سهولت حل ورشکستگی
		سهولت حمایت از اقلیت سرمایه‌گذاران
		انعطاف‌پذیری در تعیین دستمزد
		نرخ تعرفه اعمال شده، میانگین موزون کلیه محصولات (درصد)
سرمایه انسانی		سهم از تولید ناخالص داخلی

سطح آموزش کارکنان	موجودی و جریان دانش	
آموزش حین کار		
هزینه استفاده از حق مالکیت فکری، پرداختها (سهام از کل تجارت، میانگین سه ساله)		
واردات خدمات مخابراتی، کامپیوتری و اطلاعاتی (سهام از کل تجارت)		
تعداد درخواست‌های ثبت اختراع در یک اداره ثبت ملی یا منطقه‌ای معین (به ازای هر میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی بر اساس شاخص برابری قدرت خرید)	ایجاد دانش و اثرگذاری	
تعداد مقالات مجلات علمی و فنی (به ازای هر میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی بر اساس شاخص برابری قدرت خرید)		
کل مخارج نرم افزاری کامپیوتر (سهام از تولید ناخالص داخلی)	تحقیق و توسعه	
هزینه ناخالص تحقیق و توسعه (GERD) (سهام از تولید ناخالص داخلی)		
میانگین امتیاز سه دانشگاه برتر بر اساس رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهانی QS		
میزان همکاری کسب‌وکارها و دانشگاه‌ها در تحقیق و توسعه		
شاخص دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات از محاسبات GII براساس پایگاه داده‌های شاخص‌های ارتباطات جهانی/ICT	زیرساخت	
شاخص استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات		
کیفیت زیرساخت بنادر		
کیفیت زیرساخت‌های فرودگاهی		
شاخص عملکرد لجستیک		
پیچیدگی فرآیند تولید	نوآوری	
سطح توسعه و عمق خوشه‌ها		
تعداد گروه‌های ثبت اختراع در حداقل دو دفتر (به ازای هر میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی بر اساس شاخص برابری قدرت خرید)		
ظرفیت نوآوری		
موانع مالی	نقدینگی	
تسهیلات اضافه برداشت		
شاخص سهولت دریافت اعتبار		
اعتماد و اطمینان		
تامین مالی از بازار سهام	منابع مالی	
اعتبارات داخلی به بخش خصوصی (سهام از تولید ناخالص داخلی)		
شاخص مدیریت	مدیریت	
استفاده کارآمد از استعدادها		
میزان توانمندسازی فناوری اطلاعات و ارتباطات مدل سازمانی جدید		
ظرفیت جذب و حفظ استعداد		

طبقه‌بندی کشورها

در نهایت، کشورهاییی که اطلاعات شاخص‌ها برای آن‌ها موجود بوده است به شرح زیر در ۵ طبقه کلی دسته‌بندی شده‌اند.

طبقه‌بندی	شرح	کشورها
تاب‌آوری استثنایی	این گروه ۱۰ درصد برتر کشورها با بالاترین امتیاز تاب‌آوری را نشان می‌دهد.	بلژیک، جمهوری چک، ایرلند، ایتالیا، هلند، پرتغال، اسلونی
تاب‌آوری بالا	این گروه نماینده ۲۰ درصد بعدی کشورها است که بین صدک ۷۰ و ۹۰ قرار دارند. این کشورها سطح بالایی از تاب‌آوری را نشان می‌دهند و از قابلیت‌های بالایی برای تاب‌آوری و بهبود از چالش‌های مختلف برخوردار هستند.	قبرس، استونی، لوکزامبورگ، مالت، مونتنگرو
تاب‌آوری متوسط	این گروه ۴۰ درصد از کشورها را نشان می‌دهد، که از صدک ۳۰ تا ۷۰ قرار دارند. این کشورها دارای نمرات مقاومت متوسط هستند، که نشانگر سطح تعادل آمادگی و سازگاری است.	آرژانتین، ارمنستان، بلغارستان، کلمبیا، گرجستان، یونان، مجارستان، اردن، قزاقستان، کنیا، مراکش، لهستان، پرو، رومانی، فدراسیون روسیه، آفریقای جنوبی، تونس، ترکیه، اوکراین
تاب‌آوری پایین	این گروه نماینده ۲۰ درصد بعدی کشورها است که بین صدک ۱۰ و ۳۰ قرار می‌گیرند. این کشورها با چالش‌هایی روبرو هستند و امتیاز تاب‌آوری کمتری دارند و این نشانگر نیاز به بهبود ظرفیت‌های تاب‌آوری است.	آلبانی، آذربایجان، کرواسی، لتونی، روند، صربستان، جمهوری اسلواکی، اروگوئه
تاب‌آوری بحرانی	این دسته نشان‌دهنده‌ی ۱۰ درصد پایین کشورها با ضعیف‌ترین امتیاز تاب‌آوری هستند. این کشورها با چالش‌های قابل توجهی روبرو هستند و برای تقویت ظرفیت‌های تاب‌آوری خود نیاز به توجه و پشتیبانی فوری دارند.	بوسنی و هرزگوین، اکوادور، گواتمالا، جمهوری قرقیزستان، لبنان، مغولستان، موزامبیک، پاراگوئه، تاجیکستان، زامبیا

بیشتر کشورهاییی که تاب‌آوری استثنایی دارند در اروپا هستند در حالی که اکثریت‌هایی که از مقاومت بالایی در شرایط بحرانی برخوردارند کشورهای آفریقا و آمریکای جنوبی هستند.

نتیجه‌گیری

یکی از موانع اصلی ساخت شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار، محدودیت دسترسی به داده‌های ثانویه قابل اتکا و عدم پوشش این داده‌ها در همه کشورها برای در نظر گرفتن ابعاد مختلف تاب‌آوری کسب‌وکارها است.

شاخص تاب‌آوری کسب‌وکارها، نتیجه تاب‌آوری را در نظر نمی‌گیرد بلکه بر ظرفیت تاب‌آوری متمرکز است. شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار نشان می‌دهد ظرفیت تاب‌آوری کسب‌وکارها به عوامل داخلی و کلان اقتصادی و سازمانی بستگی دارد. شاخص نشان می‌دهد که اگر شوکی به کسب‌وکار وارد شود، آن کسب‌وکار می‌تواند به فعالیت خود ادامه دهد یا خیر.

نتایج به دست آمده از این تحلیل نشان می‌دهد برای تقویت ظرفیت تاب‌آوری کسب‌وکارها در هر دسته از کشورها اقدامات سیاستی متناسب با شرایط آن دسته مورد نیاز است.

شیوع ویروس کرونا باعث اهمیت بیشتر تاب‌آوری کسب‌وکارها را روشن کرد. این همه‌گیری بر تمامی شرکت‌ها اعم از بزرگ، کوچک و متوسط به‌ویژه کسب‌وکارهایی که به راحتی نتوانستند خود را با شرایط تطبیق دهند، تأثیر گذاشت. از آنجایی که بروز شوک‌های دیگری در آینده دور از ذهن نیست، اگر کسب‌وکارها بخواهند فعالیت‌های خود را حفظ کنند، باید آماده واکنش مناسب باشند. علاوه بر این، سیاست‌گذاران باید از کمبودها و محدودیت‌های کسب‌وکارها آگاه باشند تا تلاش خود را بر روی عواملی متمرکز کنند که احتمال سازگاری و ادامه فعالیت را برای کسب‌وکارها بیشتر می‌کنند.

تاب‌آوری کسب‌وکارها به توانایی آنها برای تطبیق منابع داخلی و خارجی در پاسخ به تغییر نیازهای بازار بستگی دارد. از فناوری‌ها برای حمایت از استراتژی‌ها و فرآیندهای تجاری و ایجاد فرصت‌های جدید و بهره‌برداری از پتانسیل‌های استفاده کنند و فرصت‌های جدیدی برای نوآوری ایجاد کنند.

در مطالعات قبلی، تاب‌آوری کسب‌وکار به شدت با قابلیت‌های سازمانی و مدیریتی مرتبط است، اما زمینه‌ای که شرکت‌ها در آن فعالیت می‌کنند و اقدامات دولت‌ها برای حمایت از تلاش‌های تجاری را در نظر نمی‌گیرند. شاخص تاب‌آوری کسب‌وکار معرفی شده در این گزارش شامل چندین متغیر و بُعد می‌باشد که محیط کسب‌وکاری که در آن فعالیت می‌کند را نیز دربر می‌گیرد.

توصیه‌هایی برای دولت‌ها

دولت‌ها می‌بایست هم سیاست‌های مرتبط با قابلیت‌های سازمانی و مدیریتی و هم سیاست‌های مرتبط با محیط تجاری که کسب‌وکارها در آن فعالیت می‌کنند را اولویت‌بندی کنند. به‌عنوان مثال، دولت‌ها باید بر مخارج تحقیق و توسعه تمرکز کنند و همکاری میان کسب‌وکارها و دانشگاه را تقویت کنند. مهمتر از آن، دولت‌ها باید از بخش اصلی تامین زیرساخت‌های فنی و فیزیکی در کشور اطمینان حاصل کنند.

علاوه بر این، ضروری است دولت‌ها از توسعه روابط خود با موسسات مالی برای تسهیل دسترسی به اعتبار برای سرمایه‌گذاری و تامین نیازهای سرمایه در گردش و همچنین از دسترسی به سیستم آموزشی با کیفیت متناسب با نیازهای بازار کار، اطمینان حاصل کنند.

با توجه به اینکه همه این عوامل به هم مرتبط هستند، دولت‌ها باید به‌صورت هماهنگ به این عوامل رسیدگی کنند. به‌طور کلی نتایج این تحقیق نشان می‌دهد ابعاد مالی و فناوری نیاز به توجه بیشتری دارند. با این حال، کشورها باید تشخیص دهند که نقاط ضعف کسب‌وکارها در کدام شاخص‌ها بیشتر است تا بر روی آن‌ها تمرکز کنند.

به‌طور خاص، کشورهای دسته ۱ و ۳ لازم است باید بر بهبود بعد مالی تمرکز کنند، که عمدتاً شامل تسهیل دسترسی به اعتبار برای تامین مالی عملیات تجاری و سرمایه‌گذاری‌های جدید و توسعه بازارهای سهام است.

کشورهای دسته ۲ و ۴ باید تلاش‌های خود را بر بهبود دسترسی به فناوری و تقویت سرمایه انسانی برای داشتن نیروی کار با مهارت کافی متمرکز کنند.

در همین حال، کشورهای دسته ۵ باید عملکرد خود را در همه ابعاد، با توجه ویژه به سرمایه انسانی و نهادها، یعنی با ارتقای توسعه مهارت‌ها مطابق با نیازهای بازار و ایجاد یک محیط مساعد برای توسعه پایدار کسب‌وکارها، ارتقا دهند.

دولت‌ها می‌توانند با اتخاذ سیاست‌های حمایت از آموزش کارکنان و کارگران، استفاده کارآمد از استعدادها و ارائه سیستم آموزشی با کیفیت بالا به کسب‌وکارها کمک کنند.

